

Светлана Матић

РЕКЛИ СУ О НИКОЛИ ТЕСЛИ
поводом 170 година од рођења Николе Тесле

Уредник
Корана Колунџија

Рецензент
Др Вјера Рашковић Зец

Copyright © Светлана Матић 2026.

Издавање ове књиге помогло је Министарство културе Републике Србије
и Управа за сарадњу са дијаспором и Србима у региону

Светлана Матић

РЕКЛИ СУ О НИКОЛИ ТЕСЛИ

поводом 170 година
од рођења Николе Тесле

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

*Када сам био суочен са неким исцрпљујућим задатком, радио бих на њему и враћао се поново и поново док га не бих завршио.
Тако сам практикувао дан за даном, од јутра до ноћи.
Исрва је што захтевало снажан ментални напор усмерен против склоности и жеља, али како су године пролазиле, ово супротивљање је слабило, и на крају моја воља и жеља победиле су једно и исто. Такве су оне и данас, и што је најна свих мојих успеха.*

Никола Тесла

**Академик СКАИН,
Проф. Светлана Матић, Тесла амбасадор
председница аустријско-српског
културног друштва *Вилхелмина Мина Караџић*, Беч**

У Музеју српске дипломатије, поред Винорел портрета Николе Тесле и гастродипломатских брендова, Рубиновог Тесла палома бланка шампањца, са специјалним Тесла куглама од чоколаде, по рецептури Зорица Тесла Дезерта из Чачка, 12. јануара 2026. године, на Дан када је Никола Тесла осветлио човечанство, пуштањем у рад на Нијагариним водопадима прве хидроцентрале на свету, 1897. године.

Уводна реч

Тесла – грађанин света

Када су питали Алберта Ајнштајна:
Како је био бивши најјамејнији човек на свету?
Он им је одговорио: *Не знам, ивијатије Тесла.*

Као припадник српске академске дијаспоре, након што сам дала свој скроман допринос књигом о Милеви Марић Ајнштајн, генију из сенке свог славног мужа, Алберта Ајнштајна, поводом 150 година од њеног рођења, привилегија је написати књигу, посвећену најистакнутијем члану српске научне дијаспоре свих времена, о човеку, који је задужио читаву Планету и допринео прогресу цивилизације. Теслина филозофија живота је једна још увек недовољно испричана прича и мало тога је познато из његовог приватног живота. На тему *Рекли су о Николи Тесли*, писала сам о генију, који је осветлио планету, коме се диви читава светска и научна јавност. Међутим, с обзиром да се ове године навршава 170 година од рођења једног од највећег изумитеља свих времена, задовољство ми је да са Вама, који читате ове редове, поделим размишљања о Србину и грађанину Света, без чијих проналазака би човечанство већ одавно ишчезло, у борби против невидљивих сила и неоткривених закона природе. Овај мој скромни запис је израз поштовања и дивљења бриљантном уму, иноватору и добротвору, који је имао преко 700 проналазака.

На почетку мог виђења животног пута научника, који је ишао испред времена у коме је живео, писаног у виду епистоларне форме, где му се обраћам из садашњег времена и коментаришем његов лик и дело, приказани су следећи периоди његовог

постојања: рођење, школовање, породица, боравци у Марибору, Грацу, Стразбуру, Будимпешти, Паризу, посета Београду, однос према женама, Теслине мудре поруке, проналасци и патенти, заштићени у Америци, па све до одласка у легенду. Разговор који водим са генијем, доприноси да сагледамо његове погледе на уметност живљења и свет науке. Тесла, као човек идеја, уметник науке, чије су умне способности сијале јаче од сваке сијалице, један је од највећих умова које је човечанство икада имало. Његове идеје су премашиле време и данас су остале непознаница за многе научнике, а биографска прича и психолошки профил научника без премца, оставља сваког читаоца без даха.

Ненадмашни геније, често несхваћен међу својим савременицима, донео је нашој епохи открића у следећим областима: радио-техници, машинству, технологији, наизменичној струји, бежичном преносу енергије, електромагнетизму и радију, геофизици, медицини. Допринео је напретку на пољу бежичне комуникације, ласера, x-зрака, радара, расвете, роботике, рендгенске фотографије, радио-таласа, неонског светла, даљинског управљања и турбина без лопатица, полифазног система, обртног магнетног поља, асинхроног мотора, синхроног мотора и Теслиног трансформатора. Осмислио је индукциони мотор, ласерску и радарску технологију, допринео појави електричних аутомобила. Изумео је Теслин калем, који се деценијама касније користио у радио предајницима.

Портрет Николе Тесле, виђен очима оних који су га познавали, као и оних који су проучавали његов живот и дело, интересовања и идеје, никога не оставља равнодушним. Другим проналазачима, Тесла је даривао надахнуће и инспирације. На једном месту су сакупљени коментари, виђења, размишљања, осврти на проналаске ванвременског човека, који је утабао пут науке за генерације које долазе. Никола Тесла је био иноватор и визионар, постављајући темеље савременог начина употребе технологије. Имао је необичне навике. Био је радознао и проницљив. Поседовао је генијалне идеје. Водио је специфичан начин живота и практично здраво режим исхране. Он је обасјао

читав свет светлошћу и електричном енергијом, поседујући фотографско памћење. У себи је носио проналазачку страст и могао је да визуализује своје проналаске у глави. Променио је живот на Земљи. Био је еколог. Његово научно наслеђе је од непроцењиве вредности.

Тесла је био посвећен науци и никада се није женио, сматрајући да би његова оданост и љубав према жени, онемогућили његову продуктивност и посвећеност научном раду. Подредио је свој породични и љубавни живот науци и прогресу човечанства и никада због тога није зажалио. Водио је повучен лични живот, што је представљало озбиљне потешкоће пред његове биографе, попут Џон Ц. О' Нила, научног уредника њујоршког Хералд трибуна, који је написао његову биографију 1943. године.

Никола Тесла је грађанин света. Поредио је Волтера са нашим Јованом Јовановићем Змајем. Тесла је освојио вечност и уместо у смрт, отишао у легенду. Његови проналасци и идеје су уткани у савремена технолошка достигнућа. Његова дела живе и инспиришу истраживаче. Теслина научна истраживања су довела до настанка робота, радија, радара, наизменичне енергије, флуоресцентног и неонског осветљења, бежичне телеграфије, турбине, које експлоатишу Нијагарине водопаде, којима је овај чаробњак био опседнут још у свом детињству. Никола Тесла је експерт и један од најплодоноснијих људи, а „наше је горе лист”.

Волео је животиње. У детињству је фаворизовао свог мачка, а касније белу голубицу, за коју је говорио да му је *давала разлој да живи*. Никола Тесла је био проналазач, а мајка Ђука му је била велика подршка и инспирација. Као што је Пупин обожавао своју мајку, то је исто практиково и Тесла. Мудре мајке, вапитале су своје генијалне синове у духу вере и светосавља. Када је Пупин сазнао да му је мајка преминула, изјавио је: *Отишла је светийшељка!*

Иако је провео најплоднији део живота у Сједињеним Америчким Државама, Тесла никада није заборавио своје српско порекло. Никола Тесла је био филантроп, неуморни истраживач, пророк будућности и генијални истраживач, чији изуми ће тек доћи до изражаја, а њих је подарио читавом човечанству.

Биографски, научни и филозофски профил генија, који је имао визионарски поглед на свет, никога не оставља равнодушним. Његови претходници Архимед, Њутн, Фарадеј, Максвел, али и савременици Ајнштајн, Пупин, Рендген, оставили су велики траг у науци, али нико од њих није имао идеју да свету подари замисао о бесплатној и бежично пренетој енергији, као и намеру да осветли читаву земаљску куглу. Никола Тесла је за допринос науци, добио чак 12 почасних доктората и шест одликовања. Предвидео је многе технологије које данас, на изванредан начин, подразумевамо – од бежичних комуникација, интернета и мобилних телефона, до аутоматизације и обновљивих извора енергије (ОИЕ). Његови проналасци имају значајан утицај на животе свих нас, па и на бизнис. Данас су сви градови и фабрике повезани преко система за пренос наизменичне струје, који омогућава ефикасно снабдевање на великим раздаљинама. Када говоримо о бежичном преносу сигнала, свака телекомуникациона компанија је део наслеђа тог проналаска, који омогућава развој 5Г мреже, вај-фаја, ГПС-а, индукциони мотор који се користи у данашњим електричним возилима, укључујући аутомобиле компаније *Тесла*.

Срби су подарили свету 12 проналазача, чији су изуми променили свет: Никола Тесла – Наизменична струја, Теслин трансформатор; Михајло Пупин – Пупинови калемови; Милутин Миланковић – Математичка теорија термичких феномена; Огњеслав Костовић – Хидроавион; Воја Антонић – Кућни рачунар самоиградња, Љубомир Клерић – Бушилица за дубока рудишта; Руђер Бошковић – Јединствен закон силе; Михајло Петровић – Хидрогенератор; Добривоје Божић – Кочнице за возове; Никола Бизумић – Машиница за шишање косе; Рајко Томовић – Вештачка рука са 5 прстију; Славољуб Едуард Пенкало – Механичка оловка са мастилом.

Желим овом приликом да се захвалим на подршци, приликом сакупљања научне грађе и изради ове публикације, амбасадорки др Љиљани Никшић из Сектора за конзуларне послове у одељењу за дијаспору, при Министарству спољних послова

Републике Србије, Драгану Станојевићу, председнику Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Републике Србије, др Вјери Рашковић Зец, рецензенту и проф. Радмили Сатарић, лекторки.

Ауторка

На Срећење, 15. фебруара 2026. године

Портрет Николе Тесле

Јелена Бибић: *Врпило свећлосци,*
уље на платну 80х60 цм, слика настала 2023. године

Детињство

*Моја рука изазвала је њљусак њраскавих варница,
а изнад мачкових леђа створило се њоље свећлосћи.*

Никола Тесла

Рођени сте 10. јула 1856. године у Смиљану, у Лици, у тадашњој Војној крајини Аустријског царства, у Госпићкој парохији. Рођени сте, како легенда каже, тачно у поноћ, током јаке грмљавинске олује, када је бабица, видевши невреме, узвикнула да ћете бити *деће ѡаме*, а Ваша мајка Георгина је одговорила да ћете бити *деће свећлосћи*. Сезонске олује су честа појава у Вашем родном крају.

Одрастали сте у породици оца Милутина, православног свештеника и мајке Георгине Ђуке Тесле, рођене Мандић. Били сте проницљиви и радознали као дете. Задојени сте православљем и духовном вертикалом која се ослања на Светог Саву. Били сте ктитор свих цркава и манастира, који су за Вашег живота, грађени у Америци. У Гери, главном ктитору сте писали: *Молим Вас да ова црква буде ѡосвећена највећем. Један је највећих, а ѡо је Свећи Сава*. Били сте кум ове цркве, чиме сте се поносили.

Да ли Вам је нешто сметало у детињству? Како су се брат и сестре односили према Вама? Колико Вам је детињство остало урезано у сећању? Волели сте звук гусала, којима сте били задојени. Гусле су биле део Вашег бића, невероватни човече!

О гуслама сте 1916. године, писали и следеће. *Ја волим ѡусле и народну ѡесму. Гусле су ми остљале у грајој усљомени још док сам био деће у Лици. Ја волим јунаке. Гусле су највиша сила да освоји душу Србинову! Знајте да ме је нешто велико и ѡокренуло. Велика је и снажна срљска ѡесма са ѡуслама, чија се снаја не*

може измерити. Ја ћу ускоро чути јек Јусала из моје Лике овде у Њујорку, и то седећи на дивану.

У књизи *Моји изуми*, забележили сте, изеђу осталог, о свом детињству, следеће:

Одграсио сам са мало самопоуздања. Далеко од тога са су ме сматрали пљућим дечаком, ако смем да судим по догађају који још увек добро памћим. Градски већници су једног дана пролазили улицом у којој сам се играо с дружим дечацима. Најстарији од ове тоскоде, бољши грађанин, засио је да сваком од нас да по сребрењак.

Када ми је пришао, изненада је засио и наредио ми: Погледај ме у очи! Погледи су нам се срели и испружио сам руку да добијем жељени новчић, а он је на моје разочарање рекао: Не, не више. Ти од мене не можеш да добијеш ништа. Превршио си паметан.

Говорили сте да је човек рођен да ради, трпи и да се бори. Сматрали сте да ко тако не чини, мора пропасти. Због тог сте и успели, јер сте имали исправан и филозофски поглед на живот. Подвукли сте: *Мени не треба помоћ. Чим теже, тим боље. Најбоље радим у борби. Моје који ме сада води је: Ко се бори и бежи, живи да би се борио и следеће дана.*

Говорили сте:

Знам да у свему тоскоји неко језиро. Ако морам да му дам физичку особину, то је светлост, ако морам да му дам духовну, то су самилост и лепоћа.

Смиљан – место рођења Николе Тесле
(Архива Музеја Николе Тесле)

Ваш љубимац је био заслужан да се упознате са електрицитетом. Док сте га, једном приликом мазили по леђима, његово префињено крзно производило је ситне искрице, које су светлוצале у тами. Питали сте се да ли је природа дивовска мачка? Ако је тако, ко њу милује по леђима. Закључили сте да то може бити само Бог. Зраци. Истицали сте да је тај моменат, пробудио у Вама радозналост према природи. О овом феномену сте писали Поли Фотић, ћерки Константина Фотића, тадашњег амбасадора Југославије у Америци. Писмо сте назвали *Прича о дејинштиву*.

У Вашем одрастању, нису постојале случајности. Имали сте јако развијену интуицију, која је посебно дошла до изражаја у Вашем научном раду. Описали сте узбудљив догађај из детињства, када сте се на снегу играли и пели са другарима на оближње брдо. У том тренутку је једна грудва нарасла, како сте описали, до величине куће и сурвала се у долину, дижући буку. Чудили сте се и питали, како мала грудва може да створи толику снагу? Овај догађај је утицао на Ваше размишљање о томе, како енергија може да се увећа, па сте касније дошли до открића *Теслиној трансформатора*, као једног од Ваших најзначајнијих изума.

У свему сте проналазили смисао. Покушавали сте да ставите природне силе у службу човечанства и у томе сте успели. Како сте дошли на ту идеју, генијални човече? Где сте проналазили инспирацију?

Ваш први експеримент који сте извели, вуче корене из Вашег разиграног детињства. Наиме, на усправни штап, који Вам је служио као осовина, поставили сте два укрштена штапа, која су могла да се ротирају. За њих сте гундеље привезали, а они су својим летом покретали ротацију направе. Посматрали сте, са одушевљењем, како гундељи покрећу Вашу направљену *машину*.

Да ли сте тада могли да претпоставите, какву ћете сјајну идеју у будућности, у свету науке, реализовати?

Мислим да јесте, јер сте поседовали инвентивност, били надарени, проницљиви, радознали и ишли испред времена и људи

у свом окружењу. Уз то, дали сте свој максимум и одолели свим потешкоћама и финансијским изазовима на које сте наилазили. Веровали сте у себе и своје потенцијале.

Пут до врха, није ни најмање лак и били сте спремни на жртвовање за човечанство, излазећи из свакодневне зоне комфора. Нисте се освртали на околину и непријатеље. Због тога сте и успели!

Следили сте мисао Фјодора Михајловича Достојевског, који нам је поручио: *Ако си се упутио према циљу и путием почео засијажкивати и камењем тађати сваког њега који лаже на тебе, никад нећеш стићи на циљ.*

Дали сте пример будућим генерацијама, бесмртни човече! Хвала Вам на томе!

Никола Тесла / (Radiant) – Week 32 of Blender 52 2024

Иако нисте завршили факултет, Ви сте са много сигурности и аутентичности, говорили о филозофији, религији, уметности, култури и знању:

Постоје ошће истине, постоји знање, које је човек одувек поседовао, дивотиње од свега што открићем само једне тајне у природи откривамо. Оне су ту, не крију се, али ми смо често слепи и глуви за њих... Свако знање или формрање појмова произведено је кроз медијум ока или као одговор на побуде непосредно примљене на реџину или њиховим slabим секундарним ефектима и одјецима. Друи чулни органи могу само позвати даља осећања која немају стварности постојања и којима се не могу формирати појмови.